

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

**Παραδειγματικό σενάριο
στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας**

**Ενεργητική και παθητική σύνταξη: η λειτουργία τους
στον λόγο**

ΙΩΑΝΝΑ ΧΑΛΙΣΙΑΝΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Ταυτότητα Σεναρίου.....	5
Α΄ ΕΚΔΟΧΗ.....	8
Ταυτότητα α΄ εκδοχής.....	8
Συνοπτη περιγραφή.....	8
Στοχοί – σκεπτικό.....	8
Διδακτική πορεία – Διδακτικές πρακτικές.....	11
Φύλλα Εργασίας.....	15
Αξιολογήση.....	18
Ρολος του εκπαιδευτικού.....	18
Κριτική προσέγγιση.....	18
Β΄ ΕΚΔΟΧΗ.....	19
Ταυτότητα β΄ εκδοχής.....	19
Συνοπτη περιγραφή.....	19
Διδακτική πορεία – Διδακτικές πρακτικές.....	22
Φύλλα Εργασίας.....	28
Αξιολογήση.....	30
Κριτική προσέγγιση.....	30
Γ΄ ΕΚΔΟΧΗ.....	32
Ταυτότητα γ΄ εκδοχής.....	32
Συνοπτη περιγραφή.....	32
Διδακτική πορεία – Διδακτικές πρακτικές.....	36
Φύλλα Εργασίας.....	43
Αξιολογήση.....	46
Κριτική προσέγγιση.....	46

Βιβλιογραφία47

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Ενεργητική και παθητική σύνταξη: η λειτουργία τους στον λόγο_

Δημιουργός: Ιωάννα Χαλισιάνη

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη: Β΄ Γυμνασίου ή Β΄ Λυκείου

Ενότητα: Το σενάριο μπορεί να εφαρμοστεί με αφορμή το περιεχόμενο της 3^{ης} και της 4^{ης} ενότητας του διδακτικού εγχειριδίου Νεοελληνικής Γλώσσας της Β΄ Γυμνασίου, στις οποίες το ενδιαφέρον εστιάζεται στην κλιτική μορφολογία και τη σύνταξη των ρημάτων ανάλογα με τη φωνή και τη διάθεση στην οποία βρίσκονται. Ορισμένες από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, με την κατάλληλη αναπροσαρμογή, μπορούν να βρουν εφαρμογή στη Β΄ Λυκείου, στην ενότητα του πρώτου κεφαλαίου με τίτλο «Ενεργητική και παθητική σύνταξη στην είδηση» (σ. 45 του σχολικού εγχειριδίου *Εκθεση-Εκφραση Β΄ Λυκείου*).

Τάξη ή ηλικίες στις οποίες θα μπορούσε να αξιοποιηθεί: Απευθύνεται κυρίως σε μαθητές της Β΄ Γυμνασίου, θα μπορούσε όμως να βρει εφαρμογή και στις δύο άλλες τάξεις του Γυμνασίου.

Χρονική διάρκεια που προβλέπεται να απαιτηθεί: Εξαρτάται από την εκδοχή που θα επιλεγεί.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για εκπαιδευτικό και μαθητή: Ιδανική συνθήκη είναι η υλοποίηση του διδακτικού σεναρίου να γίνει στο σχολικό εργαστήριο Πληροφορικής, όπου οι μαθητές θα εργαστούν σε ομάδες (ο αριθμός των ομάδων και των μελών της καθεμιάς εξαρτάται από το δυναμικό της τάξης και τον διαθέσιμο εξοπλισμό του εργαστηρίου). Στις ομάδες των μαθητών ανατίθενται καθήκοντα που έχουν τη μορφή σύντομων σε χρονικές απαιτήσεις, ομαδικών ερευνητικών εργασιών, τα βήματα και τα συμπεράσματα των οποίων θα παρουσιάσουν στη συνέχεια στις υπόλοιπες ομάδες. Στο πλαίσιο των περισσότερων από αυτές τις εργασίες θα αξιοποιήσουν ως περιβάλλον από το οποίο θα αντλήσουν τα δεδομένα για την έρευνά τους το «Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων» της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα του Κ.Ε.Γ. Θα

αξιοποιηθούν όμως και άλλες διαδικτυακές πηγές ως πεδία έρευνας και άντλησης υλικού. Για τη συγκέντρωση/καταγραφή του υλικού τους καθώς και για τη σύνταξη και παρουσίαση της τελικής εργασίας θα αξιοποιήσουν επεξεργαστή κειμένου και πρόγραμμα παρουσίασης. Σε τμήματα που οι μαθητές είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν και εργαλεία που διατίθενται ελεύθερα στο διαδίκτυο και προσφέρονται για τη συνεργατική παραγωγή μονοτροπικών ή πολυτροπικών κειμένων (π.χ. Titan Pad, C-Map κ.ά.).

Προτείνεται να χρησιμοποιηθούν φύλλα εργασίας που δεν προδιαγράφουν αυστηρή πορεία στα βήματα της εργασίας κάθε ομάδας, αλλά που επιτρέπουν περιθώρια ευελιξίας και, όπου είναι δυνατόν, υποδεικνύουν εναλλακτικές πορείες προσέγγισης του επιδιωκόμενου κάθε φορά στόχου.

Σκεπτικό στο οποίο στηρίζεται η πρόταση: Η χρήση ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης (όταν είναι διαθέσιμες και οι δύο εναλλακτικές δυνατότητες) δεν αποτελεί τυχαία επιλογή του ομιλητή ή του γράφοντα, ούτε αφήνει ανεπηρέαστο το περιεχόμενο του λόγου, καθώς παίζει σημαντικό ρόλο στην κατασκευή νοήματος. Στην παρούσα διδακτική εφαρμογή, θεωρούμε ότι στο πλαίσιο της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας δεν έχουν νόημα οι δραστηριότητες με τις οποίες οι μαθητές ασκούνται στη μετατροπή προτάσεων από τη μία μορφή σύνταξης στην άλλη (άσκηση δομικού τύπου, που είναι ενδεχομένως χρήσιμη κατά την εκμάθηση ξένης γλώσσας) ούτε αυτές με τις οποίες απλά εμποδώνουν τις σχετικές διακρίσεις (ανάμεσα σε φωνές και διαθέσεις, σε ενεργητική διάθεση και παθητική διάθεση), αφομοιώνοντας την οικεία μεταγλώσσα. Επιπλέον, για τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μάλλον περιττό να σπαταλάται χρόνος σε ζητήματα κλιτικής μορφολογίας, επιλογής του σωστού ή κατάλληλου γραμματικού τύπου και ορθής συντακτικής δομής, γιατί αυτά αποτελούν ήδη μέρος της ικανότητάς τους να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα. Άλλωστε, το τυπικό μέρος της διδασκαλίας αυτών των ζητημάτων έχει καλυφθεί ήδη στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Με την προσέγγιση που προτείνεται στη συνέχεια, επιδιώκεται να γίνει περισσότερο ενσυνείδητη στους μαθητές η γνώση που ήδη έχουν κατακτήσει σχετικά με τη σημασιακή και λειτουργική διαφοροποίηση διαφορετικών συντακτικών δομών, προκειμένου να εξοικειωθούν με το να τις χειρίζονται κατάλληλα, ανάλογα με το σημασιακό περιεχόμενο που επιδιώκουν να δηλώσουν και τους επικοινωνιακούς στόχους του λόγου τους.

Α΄ ΕΚΔΟΧΗ

ΓΑΥΤΟΤΗΤΑ Α΄ ΕΚΔΟΧΗΣ

Χρονική διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες

Χώρος: σχολική αίθουσα ή εργαστήριο, αλλαγή της διάταξης θρανίων ανάλογα με τις απαιτήσεις κάθε φάσης εργασίας

Υλικοτεχνική υποδομή: Η/Υ με βιντεοπροβολέα ή διαδραστικό πίνακα, διάθεση σχολικού εργαστηρίου, πρόσβαση στο διαδίκτυο. Εναλλακτικά, προετοιμασία υλικού σε έντυπη μορφή.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στην πρώτη εκδοχή του σεναρίου αξιοποιούνται συμφραστικοί πίνακες ρημάτων οι οποίοι αντλούνται από ηλεκτρονικά σώματα κειμένων, με σκοπό οι μαθητές: α) να εμπεδώσουν τη διάκριση μεταξύ φωνής και διάθεσης του ρήματος· β) να κατανοήσουν ουσιαστικά τη λειτουργική/σημασιακή διαφοροποίηση μεταξύ ενεργητικής και παθητικής σύνταξης (σε επίπεδο πρότασης) και τη διαφορετική νοηματική εστίαση που δηλώνει η επιλογή του ομιλητή ανάμεσα στις δύο διαφορετικές συντάξεις και γ) να κατακτήσουν πλήρως τη χρήση των λεγόμενων αποθετικών ρημάτων, ξεπερνώντας πιθανή αμηχανία στον χειρισμό τους. Προτείνεται στον/στην εκπαιδευτικό να προσεγγίσει με συνεχή τρόπο τη σχετική θεωρία που περιλαμβάνεται στην [3^η](#) και [4^η](#) ενότητα του σχολικού εγχειριδίου (σσ. 48-49 και 62-63 αντίστοιχα) και να μην ακολουθήσει τη γραμμική πορεία που υποδεικνύει η δομή των περιεχομένων της ύλης. Στον βαθμό που το κρίνει απαραίτητο, θα χρησιμοποιήσει υποστηρικτικά το επίσημο εγχειρίδιο αναφοράς, τη σχολική γραμματική (*Γραμματική νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου*: 123-124, στην ενότητα [«Το ρήμα και η ρηματική φράση»](#) που αναφέρεται στη συντακτική λειτουργία του ρήματος).

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Παιδαγωγικό – Θεωρητικό πλαίσιο

Βασικό στοιχείο της παιδαγωγικής πρακτικής που ακολουθείται είναι η επιδίωξη της ενεργοποίησης των μαθητών, οι οποίοι εργάζονται σε ομάδες ή εταιρικά (ανά δύο) με σκοπό να δώσουν ερμηνείες και απαντήσεις σε ζητήματα σχετικά με τη χρήση της γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν αξιοποιήσουν στοιχεία από το διδακτικό εγχειρίδιο και τη σχολική γραμματική με καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού.

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Η παρούσα εκδοχή δεν εστιάζει στην απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο, αλλά στη διεύρυνση και την εμβάθυνση της διαισθητικής γνώσης που ήδη κατέχουν σχετικά με τη σημασιακή λειτουργία γραμματικοσυντακτικών γνωρισμάτων της μητρικής τους γλώσσας.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται να κατακτήσουν οι μαθητές μέσα από μια διερευνητική διεργασία τη γνώση ότι η επιλογή ανάμεσα σε διαφορετικές γλωσσικές φόρμες (στην προκειμένη περίπτωση διαφορετικές συντακτικές δομές) συνεπάγεται διαφορετική εστίαση στο περιεχόμενο του λόγου. Να κατανοήσουν, με άλλα λόγια, ότι κάθε γλωσσική επιλογή επηρεάζει τη σημασία όσων λέγονται και γράφονται.

Επίσης στόχος είναι να κατακτήσουν τον χειρισμό μιας κατηγορίας ρημάτων, των αποθετικών, και να ξεπεράσουν την πιθανή σύγχυση που έχουν σχετικά με την ορθή/κατάλληλη χρήση τους.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Στόχος είναι να εξοικειωθούν με τη λειτουργική/σημασιακή διαφοροποίηση ανάμεσα στην παθητική και την ενεργητική σύνταξη, ώστε όχι μόνο να κατανοούν και να επεξεργάζονται κατάλληλα τα νοήματα κάθε κειμένου, αλλά και να μπορούν συνειδητά να επιλέγουν, ανάμεσα σε εναλλακτικούς τρόπους διατύπωσης νοημάτων, αυτόν που αποδίδει καταλληλότερα το περιεχόμενο του λόγου τους.

Νέοι γραμματισμοί

Στόχος είναι εξοικείωση των μαθητών με τα διαθέσιμα περιβάλλοντα των ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων (ΣΚ) της νεοελληνικής:

α) Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα του Κ.Ε.Γ.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/index.html,

β) Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) του Ι.Ε.Λ.

<http://www.xanthi.ilsp.gr/ethek/>

και Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) του Ι.Ε.Λ.

<http://hnc.ilsp.gr/>,

γ) Σώμα Ελληνικών Κειμένων του Ε.Κ.Π.Α. και του Πανεπιστημίου Κύπρου

<http://sek.edu.gr/>.

Μέσω της εξοικείωσης αυτής επιδιώκεται να αξιοποιούν με άνεση τα παραπάνω περιβάλλοντα για την ανεύρεση παραδειγμάτων γλωσσικής χρήσης και να επεξεργάζονται τα παραδείγματα αυτά, με σκοπό να εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με το πώς οι προτασιακές γλωσσικές δομές συνδέονται με το περιεχόμενο ή τη σημασία που δηλώνουν.

Μέσα στις επιδιώξεις της διδακτικής πρότασης είναι να ασκήσει την ικανότητα των μαθητών να αξιοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο τις δυνατότητες που τους παρέχουν τα προγράμματα παρουσίασης (κυρίως ως προς το να εκθέτουν σε κοινό τις απόψεις τους για ένα ζήτημα) και να «υποστηρίζουν» ή να αποσαφηνίζουν μέσω του προφορικού λόγου το περιεχόμενο ενός αρχείου παρουσίασης που έχουν δημιουργήσει.

Κριτικός γραμματισμός

Στοιχεία κριτικού γραμματισμού ενυπάρχουν στην παρούσα εκδοχή, χωρίς να επιδιώκεται ιδιαίτερη εμβάθυνση. Η κριτική διάσταση της πρότασης περιορίζεται στο γεγονός ότι οι μαθητές οδηγούνται επαγωγικά, μέσα από διεργασίες έρευνας σε αυθεντικά γλωσσικά δεδομένα, σε διαπιστώσεις σχετικές με τη σημασιακή/λειτουργική διαφοροποίηση των γλωσσικών δομών.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

1^η δραστηριότητα: Συλλογή και επεξεργασία γλωσσικού υλικού, διερεύνηση των διαφορετικών λειτουργιών της παθητικής από την ενεργητική σύνταξη, προφορική παρουσίαση σύντομων ομαδικών εργασιών

(προτεινόμενη διάρκεια: 3 διδ. ώρες)

Αφόρμηση

Κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιηθούν ως αφετηρία κάποια κατάλληλα παραδείγματα χρήσης του λόγου, μέσα από τα οποία να μπορεί να αναδειχθεί η διαφορετική εστίαση ή οπτική του ομιλητή/γράφοντα απέναντι σε δράσεις και γεγονότα, ανάλογα με το αν επιλέγει να τα δηλώσει χρησιμοποιώντας ενεργητική ή παθητική σύνταξη. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει εναλλακτικές δυνατότητες: α) μπορεί να επινοήσει και να χρησιμοποιήσει προφορικά παραδείγματα σύντομων προτάσεων που περιγράφουν γεγονότα της σχολικής ζωής (π.χ. «αποφασίστηκε αναβολή της εκδρομής» ή «ο σύλλογος διδασκόντων αποφάσισε να αναβάλει την εκδρομή»), β) να αξιοποιήσει πρόσφατους τίτλους ειδήσεων που μπορεί να αντλήσει από τον διαδικτυακό τύπο (π.χ. «Η Τζένιφερ Λόπεζ ακύρωσε τη συναυλία της στην υπό τουρκική κατοχή Κύπρο» - «Ακυρώθηκε η συναυλία της Τζένιφερ Λόπεζ στην κατεχόμενη Κύπρο»), γ) να αξιοποιήσει κάποιο κατάλληλο σύντομο κείμενο ή απόσπασμα για να συζητηθεί στην τάξη αν είναι δυνατές οι μετατροπές από ενεργητική σε παθητική σύνταξη και τι αλλαγές επιφέρουν. Στη συνέχεια προτείνεται ενδεικτικά ένα μικρό απόσπασμα μιας παραγράφου:

Το 2011 στη Θεσσαλονίκη, μορφοποιήθηκε μια πρόταση, σύμφωνα με την οποία, με 136 ευρώ ανά νοικοκυριό, οι πολίτες μπορούν να πάρουν στα χέρια τους το 40% και τη διαχείριση της Εταιρείας Υδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης. Η πρόταση συζητήθηκε και πέρασε από το σωματείο εργαζομένων της ΕΥΑΘ, στις συνελεύσεις της πλατείας του Λευκού Πύργου, στο φεστιβάλ άμεσης δημοκρατίας της Θεσσαλονίκης και αγκαλιάστηκε από συλλογικότητες, φορείς και

*πολίτες, που δραστηριοποιούνται στα πλαίσια της «Κίνησης 136»
(από την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία»)*

1^η φάση: Διερεύνηση – εκπόνηση εργασιών

Κατά την υλοποίηση αυτής της φάσης προτείνουμε ορισμένες εναλλακτικές πρακτικές. Το ιδανικό είναι να διατίθεται το σχολικό εργαστήριο, ώστε να είναι δυνατή η απευθείας πρόσβαση των μαθητών στο ψηφιακό περιβάλλον των σωμάτων κειμένων και άλλων ψηφιακών διαδικτυακών πηγών. Αν ο/η εκπαιδευτικός δεν διαθέτει το εργαστήριο, αλλά τον ενδιαφέρει οι μαθητές να έχουν επαφή με τη λειτουργία των περιβαλλόντων των ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων, έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει τη διδασκαλία σε μια τυπική σχολική αίθουσα, στην οποία όμως διατίθεται υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο και συνδεδεμένος σε βιντεοπροβολέα (ή διαδραστικό πίνακα). Στην περίπτωση αυτή, βέβαια, δε θα είναι εύκολη η διανομή διαφορετικού υλικού προς επεξεργασία σε ομάδες μαθητών, επομένως δε θα είναι δυνατή και η εργασία των μαθητών σε ομάδες, εφόσον στην ολομέλεια θα προβάλλεται το ίδιο γλωσσικό υλικό. Υπάρχει όμως η εναλλακτική λύση να αξιοποιηθεί η πρακτική της εταιρικής συνεργασίας, δηλαδή οι μαθητές/τριες να συνεργάζονται σε δυάδες και ο/η εκπαιδευτικός να μεριμνά, ώστε οι συνεισφορές όλων των δυάδων να είναι δίκαια κατανεμημένες.

Αν η πρόσβαση στο εργαστήριο είναι δύσκολη, αλλά παρόλα αυτά κρίνεται σκόπιμη η εργασία των μαθητών/τριών σε ομάδες και η επεξεργασία διαφοροποιημένου υλικού από μέρους τους, ο/η εκπαιδευτικός έχει την εναλλακτική λύση να εκτυπώσει και να διανείμει υλικό που θα έχει πριν τη διδασκαλία επιλέξει από τα σώματα κειμένων και άλλες πηγές και το οποίο θεωρεί ότι έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί από τους μαθητές. Επομένως, η ομαδική εργασία θα εφαρμοστεί κατά την επεξεργασία δεδομένων σε έντυπη μορφή.

Εφόσον πραγματοποιείται εργασία σε ομάδες, η προτεινόμενη πορεία περιγράφεται ως εξής. Στην πρώτη φάση, κάθε ομάδα αντιπαραβάλλει τον συμφραστικό πίνακα εμφάνισης ενός μεταβατικού ρήματος με αυτόν του σημασιακά αντίστοιχού του ρήματος, το οποίο έχει παθητική σύνταξη: π.χ. χειραγωγώ-

χειραγωγούμαι, προκαλώ-υφίσταμαι, προξενεί-προξενείται. Ο συμφραστικός πίνακας μπορεί να αναπαριστά τις εμφανίσεις του ρήματος στο σύνολο του σώματος κειμένων ή, αν πρόκειται για το ΣΚ της Πύλης, να περιορίζεται σε ένα από τα τρία υποσύνολά του και ακόμη πιο ειδικά σε θεματικές ενότητες, κειμενικά είδη, κειμενικούς τύπους.

Με τη βοήθεια φύλλων εργασίας, τα μέλη κάθε ομάδας εξετάζουν επιμέρους ζητήματα που τους βοηθούν να κατανοήσουν ότι η επιλογή ανάμεσα στις δύο συντακτικές φόρμες δε γίνεται με τυχαίο τρόπο, καθώς η σύνταξη μετέχει σημαντικά στην κατασκευή νοήματος. Στον βαθμό που είναι εφικτό, μπορούν να ερμηνεύσουν την επιλογή του συγγραφέα, αν ανατρέξουν στο πλήρες κείμενο. Για παράδειγμα, σε μια ιστορική αφήγηση, η επιλογή ανάμεσα στην ενεργητική και την παθητική σύνταξη μπορεί να δηλώνει απλώς διαφορετική εστίαση της αφήγησης (πιθανώς κεντρικό ρόλο παίζει σε κάθε περίπτωση το υποκείμενο του ρήματος). Σε ένα αστυνομικό ρεπορτάζ μπορεί η παθητική σύνταξη να ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της άγνοιας σχετικά με τον δράστη μιας παράνομης ενέργειας ή ως πρόθεση απόκρυψης του δράστη.

Οι μαθητές κρατούν διαρκώς σημειώσεις σε αρχείο κειμένου ή παρουσίασης που στη συνέχεια αξιοποιούν για να συνθέσουν σύντομες εργασίες, στις οποίες παρουσιάζουν τα συμπεράσματά τους προς την ολομέλεια. Για την παρουσίαση αυτήν δεν απαιτείται η σύνταξη συνεχούς κειμένου.

2^η φάση: Παρουσίαση εργασιών στην ολομέλεια

Με την προφορική παρουσίαση των εργασιών τους, οι μαθητές επιδιώκουν να εκθέσουν με σαφήνεια και συντομία το σκεπτικό και τα συμπεράσματά τους αξιοποιώντας τις δυνατότητες που τους δίνει το πρόγραμμα παρουσίασης και συμπληρώνοντας με τον προφορικό λόγο το περιεχόμενο των αρχείων που έχουν δημιουργήσει. Υπάρχουν φυσικά εναλλακτικοί τρόποι να συνδυαστεί ο γραπτός με τον προφορικό λόγο, όπως επίσης υπάρχει η δυνατότητα ο γραπτός λόγος να συνδυαστεί με στοιχεία πολυτροπικότητας (διαγράμματα, σχήματα, εννοιολογικοί χάρτες ή απλώς κατάλληλη μορφοποίηση κειμένου). Για παράδειγμα, είναι δυνατόν στο αρχείο παρουσίασης να καταγραφεί μόνο το εποπτικό υλικό, δηλαδή ορισμένα

από τα παραδείγματα των συμφραστικών πινάκων, και η παρουσίαση του σκεπτικού και των συμπερασμάτων κάθε ομάδας να γίνει μόνο προφορικά.

Κάθε ομάδα δέχεται κριτική από τις υπόλοιπες ως προς τη σαφήνεια, την ακρίβεια και την πειστικότητα της παρουσίασής της. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με συζήτηση στην οποία επιχειρείται η σύνθεση των απόψεων και η συνόψιση των συμπερασμάτων που διατυπώθηκαν.

2^η δραστηριότητα: Διερευνητική προσέγγιση της χρήσης και της σημασίας των λεγόμενων αποθετικών ρημάτων

(προτεινόμενη διάρκεια: 2 διδ. ώρες)

Η δεύτερη δραστηριότητα έχει σκοπό την πλήρη κατανόηση της χρήσης και της σύνταξης των λεγόμενων αποθετικών ρημάτων, πάλι διαμέσου της μελέτης συμφραστικών πινάκων εμφάνισής τους. Με δεδομένο ότι πολλά από αυτά τα ρήματα είναι και μεταβατικά, αναπόφευκτα προκύπτει κάποια σύγχυση στους μαθητές, όταν αυτοί χρειάζεται να χρησιμοποιήσουν το αντίστοιχο σε παθητική σημασία ρήμα (χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούν τα *εκμεταλλεύομαι, μεταχειρίζομαι, διαχειρίζομαι, αποδέχομαι* κ.ά.). Προτείνεται να ενθαρρύνει ο εκπαιδευτικός τους μαθητές να ανασύρουν από την ήδη κατακτημένη γνώση της μητρικής τους γλώσσας άλλα ρήματα ή περιφράσεις που αποτελούν το παθητικό αντίστοιχο των αποθετικών και να ελέγξουν τη χρήση και τη σημασία τους, αξιοποιώντας και πάλι τους συμφραστικούς πίνακες. Αν πρόκειται να αναζητήσουν περιφράσεις, αυτό πρέπει να γίνει στο περιβάλλον του ΕΘΕΚ ή (αν δεν απαιτούνται πολλά παραδείγματα) σε αυτό του ΕΘΕΓ.

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει τη διερεύνηση της χρήσης ενός «προβληματικού» αποθετικού ρήματος (*εκμεταλλεύομαι, χειρίζομαι, επιτίθεμαι* κλπ.). Τα πορίσματα της έρευνας των μαθητών οργανώνονται σε αρχείο παρουσίασης που λειτουργεί υποστηρικτικά κατά την προφορική παρουσίαση της εργασίας τους στις υπόλοιπες ομάδες, με την οποία κοινοποιούν τα συμπεράσματά τους στους υπόλοιπους (με τον τρόπο που περιγράφηκε και για την προηγούμενη φάση).

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(Στην περίπτωση που το μάθημα γίνεται εκτός εργαστηρίου και οι ομάδες των μαθητών επεξεργάζονται έντυπο υλικό, προετοιμασμένο από τον/την εκπαιδευτικό, τα ακόλουθα φύλλα εργασίας τροποποιούνται, καθώς παραλείπονται οι αρχικές οδηγίες)

1^ο Φύλλο Εργασίας

-Επιλέξτε ένα ενεργητικό μεταβατικό ρήμα που θεωρείτε πως συναντάτε συχνά σε γραπτά κείμενα και σκεφτείτε ποιο είναι το αντίστοιχό του με παθητική διάθεση. Σχηματίστε έτσι ένα ζεύγος ρημάτων (π.χ. *προξενώ – προξενούμαι, διοργανώνω – διοργανώνομαι, οδηγώ* (σε κάποιον στόχο, προορισμό) – *οδηγούμαι, απορρίπτω – απορρίπτομαι κ.ά.*), που αποτελείται από ένα ενεργητικό-μεταβατικό και το αντίστοιχό του παθητικό.

-Ανοίξτε τη σελίδα της παράλληλης αναζήτησης στο Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/index.html και αναζητήστε παραδείγματα για καθένα από τα δύο ρήματα που επιλέξατε. (Στο πεδίο «Εμφάνιση» να έχετε ενεργή την επιλογή «Ολόκληρη πρόταση»).

-Στο παράθυρο των αποτελεσμάτων καθεμιάς από τις δύο αναζητήσεις εμφανίζεται πλήθος παραδειγμάτων. Επιλέξτε 5 έως 10 παραδείγματα από τα αποτελέσματα κάθε αναζήτησης, έχοντας ως κριτήρια αν αποτελούν χαρακτηριστικές ή επαρκώς συχνές χρήσεις του ρήματος και αν αναδεικνύουν εμφανώς τη σημασία του.

-Συγκρίνετε τη χρήση του ρήματος σε ενεργητική σύνταξη με τη χρήση του σε παθητική σύνταξη. Ποιες βασικές διαφορές παρατηρείτε στο νόημα;

-Δοκιμάστε να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και το αντίστροφο. Είναι πάντοτε δυνατή αυτή η μετατροπή; Αν όχι, για ποιο λόγο;

-Στις περιπτώσεις που θεωρείτε ότι η παραπάνω μετατροπή είναι επιτρεπτή, ποιες αλλαγές παρατηρούνται στη σημασία των προτάσεων, στην έμφαση, στην εστίαση του ενδιαφέροντος;

2^ο Φύλλο Εργασίας

-Επιλέξτε ένα από τα παρακάτω αποθετικά ρήματα: *διαχειρίζομαι, μεταχειρίζομαι, εκμεταλλεύομαι, εγγυώμαι, διαπραγματεύομαι, ειρωνεύομαι, επεξεργάζομαι, περιεργάζομαι, συμμερίζομαι* (μπορούν να προταθούν και άλλα).

-Ανοίξτε τη σελίδα της παράλληλης αναζήτησης στο Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/index.html και αναζητήστε παραδείγματα για το ρήμα που επιλέξατε. (Στο πεδίο “Εμφάνιση” να έχετε ενεργή την επιλογή “Ολόκληρη πρόταση”).

-Διατρέξτε τα παραδείγματα που εμφανίζονται στο παράθυρο των αποτελεσμάτων και επιλέξτε 5-10 από αυτά, που θεωρείτε ότι αναδεικνύουν με χαρακτηριστικό τρόπο τη σημασία του ρήματος.

-Τι παρατηρείτε στη συντακτική δομή των προτάσεων - παραδειγμάτων χρήσης του ρήματος;

-Αν θέλουμε να μετατρέψουμε τη σύνταξη του λόγου σε παθητική, με ποιο τρόπο θα γίνει αυτό δυνατό; Μπορεί να γίνει με τη χρήση άλλου σημασιακά αντίστοιχου ρήματος ή με τη χρήση περίφρασης; Σκεφτείτε και προτείνετε.

-Αναζητήστε παραδείγματα εμφάνισης του ρήματος ή της περίφρασης που προτείνετε στα σώματα κειμένων. Αν επιλέξετε περίφραση, η αναζήτησή σας θα γίνει στον Εκπαιδευτικό Θησαυρό Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) του Ι.Ε.Λ. <http://www.xanthi.ilsp.gr/ethek/> ή στον Εθνικό Θησαυρό της Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) <http://hnc.ilsp.gr/>. Επιλέξτε 4-5 παραδείγματα.

-Παρατηρείτε πλήρη σημασιακή αντιστοιχία ανάμεσα στο αποθετικό ρήμα που επιλέξατε και στο αντίστοιχό του ρήμα (ή περίφραση) που έχει παθητική σημασία; Αν εντοπίζετε διαφορές, αποσαφηνίστε τις με την αντιπαραβολή των κατάλληλων παραδειγμάτων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση της εργασίας κάθε ομάδας θα γίνει με κριτήριο τη σαφήνεια των προφορικών παρουσιάσεων και την εποπτικότητα του υλικού που θα εντάξει στο αρχείο που θα δημιουργήσει για την υποστήριξη της παρουσίασης.

ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

- Επιλέγει/ διαμορφώνει το προς επεξεργασία διδακτικό υλικό.
- Συντονίζει την εκπόνηση και την παρουσίαση των ομαδικών εργασιών, παρέχει τις αναγκαίες υποδείξεις και διευκρινίσεις.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η κριτική επισκόπηση της διδακτικής πρότασης αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Θεωρητικό πλαίσιο	Α' εκδοχή
Θεωρία μάθησης	Καθοδηγούμενη διερεύνηση, γνωστικός εποικοδομητισμός (αξιοποιείται η προηγούμενη γνώση για τη γλώσσα).
Γλώσσα	Η γλώσσα ως κώδικας μετάδοσης νοημάτων.
Διδακτική Γλώσσας	Στοιχεία επικοινωνιακής διάστασης (το περιεχόμενο του λόγου και ο επικοινωνιακός στόχος καθορίζουν τη δομή του).
Ρόλος μαθητή	Μετέχει ενεργά στη διερεύνηση προβλημάτων, επεξεργάζεται υλικό και οδηγείται σε συμπεράσματα.
Ρόλος εκπ/κού	Συντονίζει, καθοδηγεί.
Ρόλος Η/Υ	Περιβάλλον έρευνας ή πηγή άντλησης διδακτικού υλικού.
Σχολικός χρόνος/ χώρος	Ο διαθέσιμος από το ισχύον πρόγραμμα σπουδών. Σχολικό εργαστήριο πληροφορικής ή σχολική τάξη.

Β' ΕΚΔΟΧΗ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ Β' ΕΚΔΟΧΗΣ

Χρονική διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Χώρος: Σχολική τάξη ή σχολικό εργαστήριο, διάταξη θρανίων κατάλληλη για τη διευκόλυνση της εργασίας σε ομάδες ή για τη συνεργασία σε ολομέλεια.

Υλικοτεχνική υποδομή:

- Η/Υ με βιντεοπροβολέα ή διαδραστικός πίνακας (για τη φάση προεργασίας και για την παρουσίαση των εργασιών των μαθητών)
- Διάθεση σχολικού εργαστηρίου, πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Διαφορές από την α' εκδοχή:

Η δεύτερη εκδοχή διαφοροποιείται από την πρώτη στα εξής σημεία:

- α) Οι μαθητές ξεκινούν με αφετηρία το κείμενο και εξετάζουν πώς λειτουργεί η επιλογή ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης των προτάσεων στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου κειμένου και σε συνάρτηση με το είδος του κειμένου αυτού, το ύφος του συγγραφέα και τον επικοινωνιακό στόχο.
- β) Ασκούνται στη συνεργατική παραγωγή γραπτού λόγου, ενώ ταυτόχρονα αναστοχάζονται πάνω στη σκοπιμότητα των γλωσσικών επιλογών τους.
- γ) Αξιοποιούν τα ψηφιακά περιβάλλοντα με λιγότερο κατευθυνόμενο τρόπο και αναλαμβάνοντας περισσότερες πρωτοβουλίες.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές, εργαζόμενοι σε ομάδες, επιλέγουν κείμενα από το διαδίκτυο και εξετάζουν κριτικά πώς λειτουργεί μέσα σε αυτά η επιλογή της ενεργητικής ή της παθητικής σύνταξης από τους συγγραφείς και αν επηρεάζει τη δήλωση νοημάτων ή την επικοινωνιακή λειτουργία του κειμένου. Στη συνέχεια παράγουν γραπτά κείμενα, ασκούμενοι στο να επιλέγουν τη σύνταξη που κρίνουν καταλληλότερη για την απόδοση των νοημάτων που επιδιώκουν.

Παιδαγωγικό – Θεωρητικό πλαίσιο

Η υλοποίηση της παρούσας πρότασης σεναρίου προϋποθέτει την ομαδική εργασία, την άμεση εμπλοκή των μαθητών με την αξιοποίηση ηλεκτρονικού υπολογιστή, διαδικτύου, ανοιχτών περιβαλλόντων έρευνας και περιβαλλόντων παραγωγής λόγου (επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα παρουσίασης). Από παιδαγωγικής σκοπιάς, υιοθετούνται: α) η ομαδική – συνεργατική προσέγγιση στην έρευνα και στην παραγωγή λόγου· β) ο κοινωνικός εποικοδομητισμός ως πρακτική κατάκτησης της γνώσης, εφόσον αυτή παράγεται μέσω της αλληλεπίδρασης των μελών της ομάδας, της αλληλεπίδρασής τους με το υπό επεξεργασία υλικό και χωρίς να αγνοείται η προηγούμενη γνώση τους για τη μητρική τους γλώσσα· γ) η διερευνητική προσέγγιση του υπό επεξεργασία υλικού· δ) ο κριτικός αναστοχασμός σχετικά με τις επιλογές τους κατά την παραγωγή γραπτού λόγου.

Από γλωσσοδιδασκτική άποψη, υιοθετούνται στοιχεία κειμενοκεντρικής προσέγγισης, εφόσον διερευνάται η λειτουργία των επιμέρους γλωσσικών δομών σε σχέση με το κείμενο ως συνολικό προϊόν παραγωγής λόγου.

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Η παρούσα εκδοχή δεν αποσκοπεί στην απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο, αλλά στη διεύρυνση και την εμπάθυνση της διαισθητικής γνώσης που ήδη κατέχουν οι μαθητές σχετικά με τη διαφορετική λειτουργία που επιτελεί η επιλογή τους να χρησιμοποιήσουν ενεργητική ή παθητική σύνταξη στα κείμενα που παράγουν.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται να κατακτήσουν οι μαθητές μέσα από έρευνα σε αυθεντικά κείμενα και μέσω της παραγωγής γραπτού λόγου τη γνώση ότι η επιλογή ανάμεσα σε διαφορετικές συντακτικές δομές (ενεργητική – παθητική σύνταξη) δεν είναι τυχαία ούτε αφήνει ανεπηρέαστο το περιεχόμενο και το ύφος των παραγόμενων κειμένων. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται να κατανοήσουν ότι οι λεξικογραμματικές επιλογές των συγγραφέων (αλλά και των ίδιων ως συγγραφέων) συνδέονται στενά με τον ευρύτερο χαρακτήρα του παραγόμενου κειμένου.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Υιοθετείται ο στόχος που επιδιώκεται με την α΄ εκδοχή, δηλαδή το να κατανοούν οι μαθητές τη λειτουργική/σημασιακή διαφοροποίηση ανάμεσα στην παθητική και ενεργητική σύνταξη, με αποτέλεσμα να επιλέγουν ανάμεσα στις διαθέσιμες φόρμες διατύπωσης του λόγου αυτές που αποδίδουν καταλληλότερα τα νοήματα που επιδιώκουν.

Επιπλέον, σε αυτήν την εκδοχή μάς ενδιαφέρει οι μαθητές να μπορούν να αποκωδικοποιούν τη λειτουργία ειδικότερων λεξικογραμματικών εκφραστικών μέσων (όπως η παθητική σύνταξη) ως μέρος του ευρύτερου νοήματος και του επικοινωνιακού στόχου των κειμένων που προσλαμβάνουν και αυτών που παράγουν οι ίδιοι. Ο στόχος αυτός συνδέεται με την καλλιέργεια γλωσσικής επίγνωσης, εφόσον συμβάλλει στην καλλιέργεια ενσυνείδητης στάσης των μαθητών ως προς τις γλωσσικές τους επιλογές.

Επιμέρους επιδίωξη είναι να κατανοήσουν τη σημασιακή και λειτουργική διαφοροποίηση που παρατηρείται ανάμεσα στην ενεργητική και την παθητική σύνταξη στο πλαίσιο του σχολικού - ακαδημαϊκού λόγου, όπως αυτός αποτυπώνεται στα διδακτικά εγχειρίδια, και στο πλαίσιο του δημοσιογραφικού λόγου, όπως αποτυπώνεται σε κείμενα δημοσιευμένα σε εφημερίδες.

Νέοι γραμματισμοί

Σε αυτό το πλαίσιο, επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών με διαδικτυακά περιβάλλοντα από τα οποία μπορούν να αντλήσουν κείμενα και γλωσσικό υλικό. Επίσης, επιδιώκεται η εξοικείωση με τη συνεργατική χρήση περιβαλλόντων παραγωγής γραπτού λόγου, με την εύστοχη χρήση των προγραμμάτων παρουσίασης και την προσαρμογή των δυνατοτήτων που αυτά παρέχουν στις ανάγκες των μαθητών και του περιεχομένου των εργασιών που εκπονούν.

Ακόμη, όπως και στην α΄ εκδοχή του σεναρίου, επιδιώκεται η άσκηση των μαθητών στο να αξιοποιούν τις δυνατότητες των τεχνολογικών περιβαλλόντων

παραγωγής πολυτροπικού λόγου και υβριδικών κειμενικών ειδών (κυρίως των προγραμμάτων παρουσίασης).

Κριτικός γραμματισμός

Με την πρόταση επιδιώκεται μια πρώτη προσέγγιση σε ζητήματα κριτικής «ανάγνωσης» των κειμένων. Η κριτική προσέγγιση των κειμένων συνίσταται κυρίως στο πώς τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη μικροδομή του κειμένου ή τις ενδοπροτασιακές δομές σχετίζονται με το νόημα και τη λειτουργία του κειμένου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Αφόρμηση

(προτεινόμενη διάρκεια: 1 διδ. ώρα)

Είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν παρόμοιες ιδέες με αυτές που προτείνονται στην α' εκδοχή, προκειμένου να δοθεί το αρχικό έναυσμα για την ενασχόληση με τις δραστηριότητες που προτείνονται στην παρούσα εκδοχή του διδακτικού σεναρίου. Τα μεμονωμένα όμως παραδείγματα δεν επαρκούν για να βοηθήσουν τους μαθητές να συνδέσουν τη σημασιακή βαρύτητα που έχει σε επίπεδο πρότασης η επιλογή ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης με τη λειτουργία αυτής της επιλογής στο κείμενο.

Η σύνδεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί με ένα σχετικό παράδειγμα που μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να προβάλλει στον διαδραστικό πίνακα ή στον βιντεοπροβολέα. Στο παράδειγμα αυτό θα αντιπαραβάλει δύο σύντομα κείμενα (μπορεί και ο ίδιος να τα έχει κατασκευάσει), τα οποία περιγράφουν/αφηγούνται την ίδια διαδοχή των ίδιων γεγονότων/δράσεων. Η διαφορά μεταξύ των δύο κειμένων θα είναι ότι στο πρώτο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αποκλειστικά ενεργητική σύνταξη, ενώ στο δεύτερο, όπου είναι δυνατόν, η ενεργητική σύνταξη αντικαθίσταται από την παθητική, ενώ έχουν γίνει οι απολύτως απαραίτητες μετατροπές, χωρίς άλλες διαφορές μεταξύ του περιεχομένου των δύο. Τα παιδιά καλούνται να σχολιάσουν αν θεωρούν ότι αυτές οι αλλαγές δηλώνουν κάποια διαφορά στην εστίαση του ενδιαφέροντος, στην οπτική γωνία ή στο ύφος του συγγραφέα.

**1^η δραστηριότητα: Αναζήτηση και επιλογή κειμένων σε διαδικτυακές πηγές.
Διερεύνηση της λειτουργίας των δύο συντάξεων σε επίπεδο κειμένου**

(προτεινόμενη διάρκεια: 3 διδ. ώρες)

1^η φάση: Διερεύνηση – εκπόνηση εργασιών

Οι μαθητές ενταγμένοι σε μικρές ομάδες εργασίας (2-4 ατόμων) αντλούν κείμενα από τα [σώματα κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), από τα ψηφιακά αρχεία εφημερίδων ή από επιλεγμένους διαδικτυακούς τόπους που έχουν υποδειχθεί από τον/την εκπαιδευτικό. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει ορισμένο πεδίο διαδικτυακών πηγών. Τουλάχιστον τρεις ομάδες μπορούν να ασχοληθούν με το Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων της Πύλης, και η κάθε μια να αναλάβει την έρευνα σε ένα από τα τρία υποσύνολα (εφημερίδες *Τα Νέα* και *Μακεδονία* και Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου). Οι ομάδες αυτές θα παρακάμψουν το εργαλείο σχηματισμού συμφραστικών πινάκων και θα περάσουν στο ταξινομημένο αρχείο κειμένων κάθε υποσυνόλου, για να επιλέξουν αρχικά ορισμένη θεματική ενότητα ή κειμενικό είδος/τύπο και στη συνέχεια συγκεκριμένο τίτλο κειμένου. Οι υπόλοιπες ομάδες θα επιλέξουν την ηλεκτρονική διεύθυνση κάποιας διαδικτυακής εφημερίδας που διαθέτει θεματικά οργανωμένο ψηφιακό αρχείο και θα επιλέξουν ανάμεσα στο πλήθος των κειμένων, χρησιμοποιώντας ορισμένα (υποδεικνύόμενα από τα φύλλα εργασίας) κριτήρια αναζήτησης.

Καλό θα είναι, προκειμένου να ανιχνευτούν κατάλληλα παραδείγματα λόγου στα οποία έχει διαφοροποιητική λειτουργία η επιλογή ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης, να στραφεί το ενδιαφέρον των μαθητών σε κείμενα που έχουν τα εξής χαρακτηριστικά: είτε εμπεριέχουν –έστω πολύ σύντομες– αφηγήσεις γεγονότων/δράσεων, είτε δηλώνουν λογικές σχέσεις ανάμεσα σε γεγονότα/δράσεις και τις αιτίες τους ή τα αποτελέσματά τους. Ενδεικτικά, προτείνεται η ομάδα που θα ασχοληθεί με τα διδακτικά βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να περιορίσει την αναζήτησή της στα πεδία κειμενικών τύπων όπως η *αφήγηση*, η *ανάλυση διαδικασίας* και η *επιχειρηματολογία*. Οι ομάδες που θα ασχοληθούν με τα αρχεία των εφημερίδων είτε μέσα από τα σώματα κειμένων της Πύλης είτε απευθείας από τους ιστότοπους

των εκδοτικών επιχειρήσεων, μπορούν να προσανατολιστούν σε στήλες, όπως οι διεθνείς και οι αθλητικές ειδήσεις, το αστυνομικό ρεπορτάζ, τα άρθρα γνώμης.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσανατολίσει κατάλληλα την έρευνα των μαθητών μέσα από τα φύλλα εργασίας που διανέμει, ώστε τα κείμενα που θα επιλεγούν να αντιπροσωπεύουν κάποια σχετική ποικιλία κειμενικών ειδών.

Τα μέλη κάθε ομάδας επιλέγουν ένα ή δύο κείμενα που θεωρούν ότι τους δίνουν αρκετό υλικό για επεξεργασία. Αφού εστιάσουν στα κατάλληλα σημεία των κειμένων, συζητούν τη διαφορετική λειτουργία που ενδέχεται να επιτελεί μέσα στο κείμενο η επιλογή του συγγραφέα να χρησιμοποιήσει άλλοτε την παθητική και άλλοτε την ενεργητική σύνταξη. Επίσης, δοκιμάζουν να μετατρέψουν τη σύνταξη του λόγου από ενεργητική σε παθητική ή αντίστροφα και αποφαινόμενοι ως προς το αν αυτές οι αλλαγές είναι δυνατό να συμβούν χωρίς να αλλοιώνουν το περιεχόμενο ή το ύφος του κειμένου, αν επιφέρουν σημαντικές ή όχι αλλαγές στα νοήματά του, αν πιστεύουν ότι για το συγκεκριμένο είδος κειμένου κάποια από τις δύο συντάξεις θεωρείται καταλληλότερη ή όχι.

Κάθε ομάδα καταγράφει τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά της, τεκμηριώνοντάς τα με τα κατάλληλα παραδείγματα χρήσης του λόγου και προετοιμάζει την παρουσίασή της.

2^η φάση: Παρουσίαση εργασιών

Οι μαθητές παρουσιάζουν τα συμπεράσματα της σύντομης έρευνάς τους στην ολομέλεια με τη βοήθεια προγράμματος παρουσίασης, στο οποίο, εκτός από τις βασικές παρατηρήσεις τους, θα ενσωματώσουν και παραδείγματα από το υλικό που επεξεργάστηκαν. Μετά από κάθε παρουσίαση ακολουθεί σχολιασμός και κριτική από τα μέλη των υπόλοιπων ομάδων.

Εκπαιδευτικός

Επιτελεί υποστηρικτικό και καθοδηγητικό ρόλο. Η ανάγκη για παροχή προφορικών διευκρινίσεων σε κάθε ομάδα ξεχωριστά είναι πιο ισχυρή σε σχέση με την α' εκδοχή του σεναρίου.

2^η δραστηριότητα: Παραγωγή γραπτού λόγου με ενσυνείδητη επιλογή ανάμεσα στην ενεργητική και την παθητική σύνταξη

(προτεινόμενη διάρκεια: 4 διδ. ώρες)

1^η φάση: Εκπόνηση εργασιών

Αντικείμενο της δεύτερης δραστηριότητας είναι η συνεργατική παραγωγή γραπτού λόγου, μέσω της οποίας επιδιώκεται να ασκηθούν οι μαθητές σε ενσυνείδητες διαδικασίες επιλογής ανάμεσα σε διαφορετικές δομές του λόγου και να αναστοχαστούν πάνω σε αυτήν τη διαδικασία. Επειδή χρειάζονται συγκεκριμένο αντικείμενο, θέμα και ερεθίσματα, για να μπορούν να παραγάγουν γραπτό λόγο, αντί άλλης οδηγίας ή ερεθίσματος μπορούν να αξιοποιηθούν εικόνες σχολιασμένες ή μη. Προτείνεται ως ερέθισμα για παραγωγή λόγου η εικόνα, με το σκεπτικό ότι οι μαθητές αυτής της σχολικής βαθμίδας διαθέτουν ακόμη αρκετά πλούσια φαντασία, που θα τους επιτρέψει να επινοήσουν ιστορίες αντλώντας από κατάλληλα οπτικά ερεθίσματα.

Συγκεκριμένα, το οπτικό υλικό που προτείνεται να αξιοποιηθεί ως ερέθισμα είναι η γελοιογραφία με ή δίχως λεζάντα. Η γελοιογραφία αποτελεί πολυτροπικό κείμενο που επιδέχεται διαφορετικές αναγνώσεις. Οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν μια γελοιογραφία που τους εμπνέει και να δημιουργήσουν ομαδικά τη δική τους ιστορία/αφήγηση, την οποία θα γράψουν, σαν σε άσκηση ύφους, σε δύο εκδοχές, στη μία από τις οποίες θα επιλέξουν την παθητική σύνταξη και στην άλλη την ενεργητική.

Δίνονται στη συνέχεια οι διευθύνσεις ορισμένων ιστότοπων στους οποίους περιλαμβάνεται άφθονο υλικό από πρόσφατες και παλιότερες γελοιογραφίες. Το οπτικό αυτό υλικό θα γίνει αφορμή για την παραγωγή γραπτών αφηγήσεων και περιγραφών, τις οποίες θα εμπνευστούν οι μαθητές στο πλαίσιο της ομάδας τους. Σε κάθε ομάδα μπορεί να δοθεί η δυνατότητα περιήγησης σε περισσότερους από έναν ιστότοπους, ώστε τα μέλη της να έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα σε επαρκή αριθμό γελοιογραφιών αυτήν που θα λειτουργήσει ως το κατάλληλο ερέθισμα που θα τους εμπνεύσει να παραγάγουν αφηγηματικό κείμενο.

- <http://www.tanea.gr/photonews/geloioigrafies>
- <http://www.paspaase.gr/gallery/geloioographies/>
- <http://yannis-ioannou.com/>
- <http://www.cartoonists.gr/index.php?language=Greek>
- <http://gianniskalaitzis.gr/>
- <http://www.michaelkountouris.com/portfolio/cartoons>
- http://www.minpress.gr/minpress/index/other_pages-1/current_events_geloioigrafies.htm
- <http://www.tovima.gr/editors/editor/?edid=4972>
- <http://www.enet.gr/?i=news.el.gallery&id=715&m=125204>

Η εργασία που αναλαμβάνει κάθε ομάδα είναι επιλέξει μία μόνο γελοιογραφία, να επινοήσει μια σύντομη ιστορία με αφορμή αυτήν και να συντάξει γραπτά την αφήγηση της ιστορίας σε δυο διαφορετικές εκδοχές, στο πλαίσιο μια συνειδητής «άσκησης ύφους»: στην πρώτη επιλέγοντας ενεργητική σύνταξη για την απόδοση των δράσεων/γεγονότων και στη δεύτερη χρησιμοποιώντας, όπου είναι δυνατό και απαραίτητο, παθητική σύνταξη. Χρειάζεται να δοθεί σαφώς και, αν χρειαστεί, κατ' επανάληψη η διευκρίνιση ότι δεν τους ζητείται να συντάξουν περιγραφή της εικόνας, αλλά να αξιοποιήσουν την εικόνα και πιθανώς τη λεζάντα της (αν υπάρχει) για να εμπνευστούν μια ιστορία.

Για την παραγωγή γραπτού κειμένου μπορούν να αξιοποιήσουν κάποια από τις βασικές εφαρμογές γραφείου ή κάποιο ψηφιακό περιβάλλον συνεργατικής παραγωγής γραπτού λόγου (π.χ. Titan Pad).

Σε καθεμία από τις δύο εκδοχές τα μέλη των ομάδων έχουν τη δυνατότητα: α) να επιλέξουν αν θα διατηρήσουν την ίδια ή θα υιοθετήσουν διαφορετική οπτική γωνία αφήγησης, β) να επιλέξουν το ύφος κάθε εκδοχής (π.χ. ειρωνικό, με διάθεση διακωμώδησης ή αυστηρό) ή, αν το κρίνουν σκόπιμο, να υιοθετήσουν κάποια επικοινωνιακή πρόθεση, π.χ. να συντάξουν την αφήγηση ως τμήμα υποτιθέμενου δελτίου ειδήσεων.

2^η φάση: Παρουσίαση και σχολιασμός εργασιών

Στη συνέχεια, παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα προϊόντα της εργασίας τους και εξηγούν το σκεπτικό με το οποίο συνδύασαν σε κάθε εκδοχή αφήγησης τη χρήση ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης με το ύφος του κειμένου και την οπτική γωνία που επέλεξαν ως αφηγητές. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, τα κείμενα των ομάδων καλό είναι να μην αναγνωστούν απλώς, αλλά να προβάλλονται στον βιντεοπροβολέα, μέσω του οποίου οι υπόλοιπες ομάδες θα είναι σε θέση να δουν και τη γελοιογραφία που αποτέλεσε την αφορμή της αφήγησής τους. Κατά την παρουσίαση των εργασιών τους, οι ομάδες αιτιολογούν τις γλωσσικές επιλογές τους και εξηγούν ποιες επικοινωνιακές προθέσεις επιδίωξαν να εξυπηρετήσουν μέσω αυτών.

Μετά από κάθε παρουσίαση, οι υπόλοιπες ομάδες σχολιάζουν την «επιτυχία» κάθε εγχειρήματος και αιτιολογούν την κριτική τους. Τέλος, κάθε ομάδα βελτιώνει και εμπλουτίζει το «πόνημά» της λαμβάνοντας υπόψη την κριτική που δέχτηκε.

Εκπαιδευτικός:

Εκτός από την υποστήριξη της προσπάθειας κάθε ομάδας στις διάφορες φάσεις των εργασιών της και τον συντονισμό των παρουσιάσεων, επιπλέον αναλαμβάνει να ενεργοποιήσει την κριτική ματιά των μαθητών κατά την παρουσίαση των εργασιών.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας

-[Η αρχική οδηγία του φύλλου εργασίας χρειάζεται να προσανατολίζει κατάλληλα τους μαθητές στην αναζήτηση κειμένων στο διαδίκτυο στα οποία να αναδεικνύεται η διαφορετική λειτουργία μεταξύ ενεργητικής και παθητικής σύνταξης. Δηλαδή θα προσανατολίζει τους μαθητές να αναζητήσουν κείμενα στα οποία υπάρχουν πολλές πιθανότητες να χρησιμοποιείται η γλώσσα για να περιγράψει δράσεις και γεγονότα, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Συνεπώς, η οδηγία αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με το περιεχόμενο τού ή των ιστότοπων, που αναλαμβάνει να αξιοποιήσει κάθε ομάδα.]

-Επιλέξτε δύο σχετικά σύντομα κείμενα, των οποίων το περιεχόμενο θεωρείτε ενδιαφέρον και εντοπίστε στο καθένα από αυτά τουλάχιστον δύο-τρία σημεία όπου τα νοήματα δηλώνονται με ενεργητική σύνταξη, ενώ θα μπορούσαν να διατυπωθούν και με παθητική σύνταξη ή το αντίστροφο (δηλαδή δυο-τρεις παθητικές συντάξεις που θα μπορούσαν να αντικατασταθούν και από ενεργητικές).

-Πιστεύετε ότι η επιλογή των συγγραφέων να χρησιμοποιούν ενεργητική ή παθητική σύνταξη είναι τυχαία, γίνεται για να προσδώσει υφολογική ποικιλία ή επηρεάζει το περιεχόμενο του νοήματος που δηλώνεται; Θεωρείτε επιτυχή την επιλογή των συγγραφέων; Εξετάστε κάθε παράδειγμα μέσα στα δύο κείμενα ως ξεχωριστή περίπτωση.

-Δοκιμάστε να αλλάξετε τη σύνταξη σε ορισμένα από τα παραδείγματα που έχετε εντοπίσει. Παρατηρείτε κάποιες αλλαγές στο ύφος ή στο νόημα;

2^ο Φύλλο Εργασίας

-Περιηγηθείτε σε έναν από τους διαδικτυακούς τόπους που σας υποδεικνύονται [σε κάθε ομάδα δίνονται δύο διευθύνσεις] και επιλέξτε μία γελοιογραφία που θα σας εμπνεύσει να συντάξετε μια σύντομη αφήγηση/ιστορία (έκτασης μίας ή δύο παραγράφων). Δε χρειάζεται να περιγράψετε την εικόνα της γελοιογραφίας ούτε να μεταφέρετε τα λόγια (λεζάντες). Επινοήστε απλώς με αφορμή τη γελοιογραφία την αφήγηση ενός γεγονότος ή περιστατικού.

-Θα γράψετε την ιστορία σε δύο παραλλαγές: στην πρώτη φροντίστε να χρησιμοποιήσετε κυρίως ενεργητική σύνταξη και στη δεύτερη αντικαταστήστε, όπου είναι δυνατόν, την ενεργητική σύνταξη από παθητική.

-Συζητήστε μεταξύ σας, για να αποφασίσετε το περιεχόμενο και το ύφος της αφήγησης (χιουμοριστικό, σοβαρό, ειρωνικό, ουδέτερο) και την οπτική γωνία της αφήγησης (ο αφηγητής είναι πρόσωπο που μετέχει στην ιστορία ή εξωτερικός παρατηρητής/ παντογνώστης αφηγητής).

-Στις δύο παραλλαγές τις ιστορίας που θα συντάξετε μπορείτε να επιλέξετε να διατηρήσετε το ίδιο ύφος και την ίδια οπτική γωνία ή να διαφοροποιήσετε τα στοιχεία αυτά.

-Προετοιμάστε την παρουσίαση προς τους συμμαθητές σας των δύο παραλλαγών αφήγησης που συγγράψατε, εξηγώντας προς αυτούς, μετά από την ανάγνωση των αφηγήσεων, το σκεπτικό με το οποίο κάνατε τις συγκεκριμένες επιλογές.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση της εργασίας κάθε ομάδας θα γίνει με κριτήρια:

- α) Τη σαφήνεια των προφορικών παρουσιάσεων και την εποπτικότητα του υλικού που θα εντάξει στο αρχείο που θα δημιουργήσει για την υποστήριξη της παρουσίασης.
- β) Τον βαθμό γλωσσικής ενημερότητας που διαγιγνώσκεται από τον χειρισμό των γραμματικοσυντακτικών δομών στα κείμενα που θα παραγάγουν.
- γ) Τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι οι μαθητές θα υποστηρίξουν-αιτιολογήσουν τις επιλογές τους.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η κριτική επισκόπηση της διδακτικής πρότασης αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Θεωρητικό πλαίσιο	Β' εκδοχή
Θεωρία μάθησης	Κοινωνικός εποικοδομητισμός: η διδακτική εφαρμογή στηρίζεται στην ομαδική εργασία, την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της ομάδας, την αλληλεπίδραση της ομάδας με το υλικό που επεξεργάζεται.
Γλώσσα	Η γλώσσα ως μέσο παραγωγής νοημάτων.
Διδακτική Γλώσσας	Στοιχεία επικοινωνιακής διδασκαλίας (το περιεχόμενο του λόγου και ο επικοινωνιακός στόχος καθορίζουν τη δομή του) σε συνδυασμό με στοιχεία κειμενοκεντρικής διδασκαλίας (οι λεξικογραμματικές επιλογές του συγγραφέα καθορίζονται από ευρύτερα κειμενικά χαρακτηριστικά, π.χ. ύφος, εστίαση).
Ρόλος μαθητή	Ενεργός: παίρνει πρωτοβουλίες στην αναζήτηση και την επιλογή γλωσσικού υλικού. Συνεργατικός: εργασία σε ομάδες, συνεργατική παραγωγή γραπτού λόγου, συνεργατικός αναστοχασμός σχετικά με τα

	παραγόμενα κείμενα.
Ρόλος εκπ/κού	Συντονίζει, καθοδηγεί, λύνει απορίες.
Ρόλος Η/Υ	Περιβάλλον έρευνας και επιλογής υλικού προς επεξεργασία. Περιβάλλον που υποστηρίζει σύγχρονες πρακτικές γραμματισμού.
Σχολικός χρόνος/ χώρος	Ελάχιστη παρέκκλιση από τον προβλεπόμενο από το ισχύον πρόγραμμα σπουδών σχολικό χρόνο. Απαιτείται η διάθεση του εργαστηρίου Πληροφορικής για 4 διδακτικές ώρες.

Γ' ΕΚΛΟΧΗ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ Γ' ΕΚΛΟΧΗΣ

Χρονική διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

Χώρος: σχολική τάξη ή σχολικό εργαστήριο, διάταξη θρανίων κατάλληλη για τη διευκόλυνση της εργασίας των μαθητών σε ομάδες ή για τη συνεργασία/ανταλλαγή απόψεων σε ολομέλεια

Υλικοτεχνική υποδομή:

- Η/Υ με βιντεοπροβολέα ή διαδραστικός πίνακας
- Διάθεση σχολικού εργαστηρίου, πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Διαφορές από τη β' εκδοχή: Σε αυτήν την εκδοχή της διδακτικής πρότασης, η στόχευση είναι παρόμοια με αυτήν της προηγούμενης. Η παρούσα διαφοροποιείται στα εξής σημεία:

- α) Έχει πιο αισθητά συστατικά ερευνητικής εργασίας, παρόλο που είναι εξίσου σύντομη σε διάρκεια, επειδή αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια πρωτοβουλίας και δημιουργικότητας στους μαθητές σε ό,τι αφορά την επιλογή του υλικού με το οποίο θα δουλέψουν και τον τρόπο που θα δομήσουν και θα μεθοδεύσουν την εργασία τους.
- β) Προτρέπει τους μαθητές να κινηθούν στο πλαίσιο μεγαλύτερης ποικιλίας κειμενικών ειδών και να διερευνήσουν τη λειτουργία των γραμματικοσυντακτικών δομών σε αυτά.
- γ) Τους ασκεί στην ανάπτυξη γραπτής επιχειρηματολογίας με αφορμή ένα μεταγλωσσικό ζήτημα (το σχολιασμό της λειτουργίας της ενεργητικής και της παθητικής σύνταξης στον λόγο).

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στην γ' εκδοχή του σεναρίου οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να διερευνήσουν, μέσα από διαφορετικά είδη κειμένων και πεδία χρήσης του λόγου, με ποιον τρόπο η

επιλογή που πραγματοποιεί ο ομιλητής ή ο γράφων ανάμεσα στις δύο διαφορετικές φόρμες δήλωσης νοήματος όχι μόνο επηρεάζει το περιεχόμενο του λόγου του, αλλά συνδέεται με τις προθέσεις του ίδιου, τον κοινωνικό του ρόλο, το είδος του κειμένου που πραγματώνει, το μέσο στο οποίο το κείμενο εμφανίζεται/δημοσιεύεται, το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο επικοινωνίας και πραγμάτωσης του λόγου.

Εκτός από την 1^η διδακτική ώρα, που η τάξη εργάζεται ως ολομέλεια και απαιτείται μόνο εποπτικό υλικό (σε βιντεοπροβολέα ή έντυπη μορφή), οι μαθητές θα χρειαστεί να εργαστούν σε ομάδες στο εργαστήριο Πληροφορικής ή σε χώρο που θα έχει επαρκή αριθμό υπολογιστών με πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με διαφορετικό υλικό προς επεξεργασία (δείγματα από διαφορετικό είδος λόγου ή κειμενικό τύπο), θα εστιάσει σε διαφορετικά ερωτήματα/ζητήματα προς διερεύνηση (με την κατάλληλη καθοδήγηση από τον εκπαιδευτικό και τα φύλλα εργασίας), θα συνοψίσει τα συμπεράσματά της και τέλος θα τα παρουσιάσει στην ολομέλεια. Μπορεί να διατεθεί και χρόνος για συνεργασία των μελών κάθε ομάδας εκτός σχολείου. Ως επέκταση των πρακτικών υλοποίησης που προτείνονται στη συνέχεια, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να παραπέμψουν τους μαθητές στην αναζήτηση υλικού σε άλλες πηγές, εκτός από το διαδίκτυο και τις εφαρμογές Η/Υ. Θα μπορούσαν να τους στρέψουν σε έντυπες πηγές ή να τους αναθέσουν να μαγνητοφωνήσουν και να απομαγνητοφωνήσουν δείγματα προφορικού λόγου (διαλόγους, αφηγήσεις).

Παιδαγωγικό – Θεωρητικό πλαίσιο

Εκτός από την 1^η διδακτική ώρα, η διδακτική πρόταση προϋποθέτει ομαδική εργασία μαθητών, αξιοποίηση ηλεκτρονικού υπολογιστή με πρόσβαση στο διαδίκτυο και χρήση ηλεκτρονικών περιβαλλόντων παραγωγής λόγου (επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα παρουσίασης). Το παιδαγωγικό πλαίσιο είναι παρόμοιο με αυτό της β' εκδοχής, καθώς υιοθετούνται: α) η συνεργασία ομάδων τόσο στην έρευνα όσο και στην παραγωγή λόγου, β) η διερευνητική προσέγγιση του υπό επεξεργασία υλικού, γ) ο κοινωνικός επικοινωνισμός ως πρακτική κατάκτησης της γνώσης. Η γνώση παράγεται μέσω της αλληλεπίδρασης των μελών της ομάδας μεταξύ τους και με το

υλικό που επεξεργάζονται και δομείται με υπόβαθρο την προηγούμενη γνώση τους για τη μητρική τους γλώσσα, δ) η υποχρέωση των μαθητών να αναπτύξουν γραπτή επιχειρηματολογία που δίνει ώθηση και στην άσκηση γνωστικών διεργασιών που συνδέονται με την ικανότητα λογικού συμπερασμού.

Η εστίαση της διδακτικής πρότασης από γλωσσοδιδασκτική σκοπιά είναι κατά βάση κειμενοκεντρική, εφόσον η λειτουργία των επιμέρους γλωσσικών δομών διερευνάται σε σχέση με το κείμενο στο οποίο αυτές εντάσσονται.

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Δεν επιδιώκεται απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο, αλλά μόνο η διεύρυνση και εμπάθυνση γνώσεων που ήδη έχουν διαισθητικά κατακτήσει οι μαθητές για τη μητρική τους γλώσσα και συγκεκριμένα για την περιγραφική, αναπαραστατική και κειμενική λειτουργία λεξικογραμματικών δομών της γλώσσας.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Μέσω της έρευνας σε αυθεντικά κείμενα που εκπροσωπούν ικανοποιητική κειμενική ποικιλία, επιδιώκεται να κατακτηθεί ενσυνείδητα η γνώση ότι η επιλογή ανάμεσα σε διαφορετικές συντακτικές δομές (ενεργητική ή παθητική σύνταξη) δεν αποτελεί απλώς ελεύθερη εναλλαγή (free variation), αλλά αντανακλάται στο γλωσσικό περιεχόμενο (νόημα) και σχετίζεται με την οπτική γωνία του συγγραφέα και το ύφος των κειμένων. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται να κατανοήσουν ότι οι λεξικογραμματικές επιλογές των συγγραφέων (και των ίδιων ως συγγραφέων) συνδέονται στενά με τον ευρύτερο χαρακτήρα του παραγόμενου κειμένου.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Βασικός στόχος, κοινός με τις άλλες δύο εκδοχές, το να κατανοούν οι μαθητές τη λειτουργική/σημασιακή διαφοροποίηση ανάμεσα στην παθητική και ενεργητική σύνταξη, ώστε ανάλογα με τις επικοινωνιακές τους προθέσεις να επιλέγουν από τις διαθέσιμες συντακτικές δομές αυτές που αποδίδουν με τον καταλληλότερο τρόπο τα νοήματα που επιδιώκουν, την οπτική τους γωνία, τη στάση τους.

Όπως και στη β' εκδοχή, επιδιώκεται να ασκηθούν οι μαθητές να αποκωδικοποιούν τη λειτουργία των λεξικογραμματικών επιλογών του συγγραφέα (ενεργητική ή παθητική σύνταξη) και να την αντιλαμβάνονται ως μέρος του ευρύτερου νοήματος και του επικοινωνιακού στόχου των κειμένων που αναγιγνώσκουν και αυτών που παράγουν οι ίδιοι. Απώτερος στόχος είναι η συμβολή στην καλλιέργεια γλωσσικής επίγνωσης, εφόσον η παραπάνω διεργασία συμβάλλει στην καλλιέργεια ενσυνείδητης στάσης των μαθητών ως προς τις γλωσσικές τους επιλογές.

Στην παρούσα εκδοχή δίνεται μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο να αναδειχθεί η ιδιαίτερη λειτουργία ειδικά της παθητικής σύνταξης σε διαφορετικά πεδία χρήσης του λόγου (π.χ. σχολικά γνωστικά αντικείμενα, σχολικός ακαδημαϊκός λόγος) και σε διαφορετικά κειμενικά ήδη (αφήγηση-παραμύθι, αστυνομική είδηση, αθλητική είδηση).

Νέοι γραμματισμοί

Επιδιώκεται η γνωριμία των μαθητών με διαδικτυακά περιβάλλοντα από τα οποία μπορούν να αντλήσουν κείμενα που ανταποκρίνονται στους στόχους της έρευνάς τους. Επίσης, επιδιώκεται να εξοικειωθούν στην αξιοποίηση των εφαρμογών γραφείου (επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα παρουσίασης), με σκοπό την εκπόνηση και παρουσίαση ομαδικών εργασιών.

Κριτικός γραμματισμός

Σε ένα βαθμό, με την παρούσα πρόταση επιδιώκεται ένα είδος *κριτικού τεχνολογικού γραμματισμού*. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι θα έχουν αρκετά μεγάλη ευχέρεια περιήγησης σε διαδικτυακούς τόπους και επιλογής υλικού μπορεί να αξιοποιηθεί από τον/την εκπαιδευτικό ως ευκαιρία παρότρυνσης να υιοθετήσουν κριτική στάση απέναντι στα περιεχόμενα και τις λειτουργικές δυνατότητες του διαδικτύου.

Επίσης, όπως και στην προηγούμενη εκδοχή, επιχειρείται η ενθάρρυνση των μαθητών να προχωρήσουν σε κριτική ανάγνωση των κειμένων, μέσω της οποίας θα προσπαθήσουν να «διαγνώσουν», πίσω από τις λεξικογραμματικές επιλογές των συγγραφέων, τις επικοινωνιακές προθέσεις και τις στάσεις τους τις οποίες, στον

βαθμό που θα είναι δυνατό, θα συνδέσουν με το περιεχόμενο, το θεματικό πεδίο και το είδος του κειμένου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Αφόρμηση

(σχολική τάξη – προτεινόμενη διάρκεια: 1 διδ. ώρα)

Τη συζήτηση ξεκινάει ο εκπαιδευτικός στην ολομέλεια της τάξης με αφορμή ένα κειμενικό παράδειγμα που προβάλλει στον διαδραστικό πίνακα ή στον βιντεοπροβολέα. Στο παράδειγμα αυτό αντιπαραβάλλονται δύο σύντομα κείμενα που περιγράφουν/αφηγούνται τη διαδοχή των ίδιων γεγονότων/δράσεων. Η διαφορά μεταξύ των δύο κειμένων είναι ότι στο πρώτο χρησιμοποιείται ενεργητική σύνταξη, ενώ στο δεύτερο, όπου είναι δυνατόν, η ενεργητική σύνταξη αντικαθίσταται από την παθητική, ενώ έχουν γίνει οι απολύτως απαραίτητες μετατροπές, χωρίς άλλες διαφορές μεταξύ του περιεχομένου των δύο¹.

Ο/Η εκπαιδευτικός συζητά με την ολομέλεια τις διαφορές μεταξύ των κειμένων θέτοντας τα κατάλληλα ερωτήματα, όπως:

- α) ποιες πληροφορίες υπάρχουν στο ένα κείμενο που ενδεχομένως παραλείπονται ή δεν αναδεικνύονται στο άλλο;
- β) Ποια στάση φαίνονται να τηρούν οι δύο συγγραφείς (υποθέτουμε ότι ο συγγραφέας του δεύτερου κειμένου έχει «πειράξει» το κείμενο του πρώτου) απέναντι στα πρόσωπα που μετέχουν στα γεγονότα/τις πράξεις;
- γ) Ποιο από τα δύο κείμενα τούς φαίνεται ότι δίνει πιο αμερόληπτη πληροφόρηση;
- δ) Ποιο από τα δύο θεωρούν πιο εύκολα κατανοητό ή πιο σαφές/πλήρες;

Στόχος των παραπάνω ερωτημάτων είναι να διατυπωθούν διαφορετικές ερμηνείες που εξηγούν την επιλογή κάθε συγγραφέα να υιοθετήσει διαφορετικό τύπο συντακτικής δομής του λόγου. Δεν επιδιώκεται να καταλήξει η ολομέλεια σε κοινώς αποδεκτά συμπεράσματα και να καταρτίσει ένα είδος θεωρίας. Απεναντίας, είναι

¹ Το πρώτο κείμενο μπορεί να είναι αυθεντικό (είδηση από τον τύπο, ιστορική αφήγηση, παραμύθι κ.ά.) και το δεύτερο να αποτελεί προϊόν σκόπιμης παρέμβασης του εκπαιδευτικού.

ενδιαφέρον να ακουστούν διαφορετικές απόψεις, πράγμα που θα δώσει το έναυσμα για τη διατύπωση νέων ερωτημάτων που θα προσανατολίσουν την εργασία σε ομάδες που θα γίνει στην επόμενη διδακτική φάση. Τέτοιο ερώτημα πιθανόν να τεθεί σχετικά με την αντικειμενικότητα της στάσης του συγγραφέα απέναντι στα πρόσωπα και τα γεγονότα, επειδή ενδέχεται να ακουστούν αντίθετες απόψεις για το ζήτημα. Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί τις διαφορετικές ή και αντιφατικές απαντήσεις που ακούει από τους μαθητές και αναθέτει στους ίδιους να «επιλύσουν» τα ζητήματα που προκύπτουν. Τους προετοιμάζει, αφού αναλάβουν σε ομάδες να μελετήσουν επιπλέον υλικό, να διαμορφώσουν πιο σαφή και ολοκληρωμένη άποψη και να υποστηρίξουν τη δική τους ερμηνεία.

Σε όλη αυτήν τη διαδικασία, θα ήταν σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να μη χρησιμοποιήσει πρώτος τη σχετική μεταγλώσσα της σχολικής γραμματικής (ενεργητική και παθητική σύνταξη), αλλά να περιμένει να ανασύρουν οι μαθητές τη σχετική διάκριση μέσα από τις ήδη διαθέσιμες σχολικές τους γνώσεις. Φυσικά, θα αξιοποιήσει κάποια παραδείγματα, για να ξεπεράσει πιθανή σύγχυση που έχουν ορισμένοι μαθητές ανάμεσα στη φωνή (μορφολογικό γνώρισμα) και τη διάθεση των ρημάτων (συντακτικό και σημασιολογικό γνώρισμα).

1^η δραστηριότητα: Οι μαθητές εκπονούν σύντομες ερευνητικές εργασίες, για να αναδείξουν πώς οι γλωσσικές επιλογές σε επίπεδο σύνταξης συνδέονται όχι μόνο με το κείμενο, αλλά και με το συγκεκριμένο πλαίσιο

(σχολικό εργαστήριο Η/Υ – προτεινόμενη διάρκεια: 7 διδ. ώρες)

1^η φάση: Αναζήτηση και επιλογή γλωσσικού υλικού

Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες αξιοποιούν τα [σώματα κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) και συγκεκριμένα τη λειτουργία της απευθείας πρόσβασης σε πλήρες κείμενο μέσα από τη διαδρομή «Σώμα Κειμένων» (αφού επιλεγεί πρώτα ένα από τα τρία υποσύνολα) → «Θεματική ενότητα» ή «Κειμενικό είδος» ή «Κειμενικός τύπος». Άλλες πηγές του διαδικτύου που μπορούν να αξιοποιηθούν είναι σελίδες που θα υποδειχθούν από τον/την εκπαιδευτικό, με το σκεπτικό ότι αυτές επιτρέπουν στον

μαθητή τη δυνατότητα να αναζητήσει κείμενα που αφενός εμπίπτουν στην ίδια κειμενική ποικιλία (π.χ. περιγραφή επιστημονικών πειραμάτων, αθλητική είδηση) και αφετέρου μπορεί να αναμένει ότι σε αυτά εκτίθενται γεγονότα ή δράσεις (π.χ. διαδικτυακοί τόποι όπου μπορεί να δημοσιεύονται παραμύθια ή άλλες αφηγήσεις, ψηφιακές εκδόσεις ημερήσιων ειδησεογραφικών εφημερίδων).

Σε κάθε ομάδα ανατίθεται μέσω του φύλλου εργασίας συγκεκριμένη κατηγορία κειμένων, την οποία τα μέλη της αναλαμβάνουν να διερευνήσουν (π.χ. είδηση, αθλητική είδηση, παραμύθι, ιστορική αφήγηση) ή ένα γνωστικό πεδίο χρήσης του λόγου (π.χ. φυσική, ιστορία).

Για παράδειγμα, στην ομάδα που θα ασχοληθεί με το παραμύθι θα προταθούν ορισμένες διευθύνσεις όπως οι παρακάτω. Δεν είναι βέβαια επιβεβλημένο η ομάδα να αξιοποιήσει όλες τις διευθύνσεις που της προτείνονται, ειδικά μάλιστα αν τα μέλη της έχουν να κάνουν τις δικές τους προτάσεις.

- <http://www.paramithia.net/>
- http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=15&Itemid=83
- <http://www.junior.gr/paramyt-index.html>
- <http://www.paramyathi.com/>
- <http://www.paramithas.gr/category/paramithia/>
- http://www.matia.gr/5/53/53_1.html

Μετά από σχετικά σύντομη έρευνα στην Πύλη και σε άλλους διαδικτυακούς τόπους, κάθε ομάδα επιλέγει 3-4 κείμενα. Κριτήριο για την επιλογή τους είναι να παρουσιάζουν ενδιαφέρον από την οπτική της αντιπαράθεσης ανάμεσα στην ενεργητική-μεταβατική και την παθητική σύνταξη.

2^η φάση: Κριτική επεξεργασία υλικού – εξαγωγή συμπερασμάτων – εκπόνηση εργασιών

Η επεξεργασία των κειμένων που αναλαμβάνει κάθε ομάδα υποβοηθείται από φύλλα εργασίας, τα ερωτήματα των οποίων εξειδικεύονται ανάλογα με το είδος των κειμένων που αποτελούν το αντικείμενο της εργασίας της. Δηλαδή, τα ζητήματα που

περιλαμβάνονται σε κάθε φύλλο εργασίας στοχεύουν στο να αναδείξουν κάποιες ιδιαιτερότητες που εμφανίζονται σε κάθε ποικιλία κειμένων (π.χ. η εστίαση ενός αστυνομικού ρεπορτάζ στον δράστη μιας ενέργειας, η εστίαση στο γεγονός/πείραμα σε ένα κείμενο από σχολικό βιβλίο της Φυσικής κλπ.).

Οι μαθητές αναζητούν στα κείμενά τους χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης, που αναδεικνύουν:

1. Αν κάθε συντακτική δομή επιτελεί κάποια ενδεχομένως ιδιαίτερη λειτουργία στο πλαίσιο της υπό διερεύνηση κειμενικής ποικιλίας.
2. Πώς συνδέεται η επιλογή συντακτικής φόρμας με ενδεχόμενες στάσεις και ιδεολογικές/πολιτικές επιλογές του ομιλητή/γράφοντα. Απαραίτητη είναι η συσχέτιση με το συγκεκριμένο πλαίσιο (ταυτότητα του εντύπου ή γενικότερα του μέσου δημοσίευσης, ταυτότητα του συγγραφέα, αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται το μέσο ή το συγκεκριμένο κείμενο).

Τα μέλη κάθε ομάδας μελετούν το υλικό τους, συζητούν με βάση τα ερωτήματα που τους προτείνονται, διαμορφώνουν άποψη, αναζητούν στα κείμενα στοιχεία για την υποστήριξη της άποψης αυτής. Συγκεντρώνουν, αξιολογούν και καταγραφούν συγκροτημένα τα συμπεράσματά τους, οργανώνουν τις παρουσιάσεις τους και εκπονούν μικρές σε έκταση εργασίες, τις οποίες συνθέτουν με τη μορφή παρουσίασης, χρησιμοποιώντας κάποιο πρόγραμμα παρουσίασης.

3^η φάση: Παρουσίαση εργασιών

Η παρουσίαση γίνεται προφορικά με την υποστήριξη προγράμματος παρουσίασης και τη χρήση βιντεοπροβολέα ή διαδραστικού πίνακα. Κατά την παρουσίαση των συμπερασμάτων τους τα μέλη κάθε ομάδας επιχειρηματολογούν για να υποστηρίξουν τις θέσεις στις οποίες έχουν καταλήξει και τις τεκμηριώνουν, αξιοποιώντας κατάλληλα παραδείγματα από τα κείμενά τους. Οι υπόλοιπες ομάδες ασκούν κριτική σχετικά με την πειστικότητα των συμπερασμάτων και των επιχειρημάτων που διατυπώνονται.

4^η φάση: Βελτίωση – διόρθωση παρουσιάσεων

Οι ομάδες «δουλεύουν» ξανά τις παρουσιάσεις τους και τις βελτιώνουν, αξιοποιώντας την κριτική που τους ασκήθηκε.

5^η φάση: Συνεργατική παραγωγή κειμένου που πραγματώνει τον κειμενικό τύπο της επιχειρηματολογίας

Αφού οι ομάδες έχουν ήδη κάνει τις παρουσιάσεις τους στην ολομέλεια, στις οποίες αποτυπώνονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν με την προηγούμενη έρευνα στο υλικό τους, ανατίθεται σε καθεμιά από αυτές να συντάξει σε συνεχή λόγο ένα σύντομο κείμενο (μίας ή δύο παραγράφων), στο οποίο θα συνοψίζει τα πορίσματα της έρευνάς της. Θα επισημανθεί από τον/την εκπαιδευτικό ότι το κείμενο που θα αποτελέσει το προϊόν της δουλειάς τους θα ανήκει στον κειμενικό τύπο της επιχειρηματολογίας, εφόσον οι θέσεις τους οφείλουν να υποστηρίζονται με συλλογισμούς και να τεκμηριώνονται με παραδείγματα που αντλούνται από τα κείμενα.

Τα μέλη κάθε ομάδας συμπαράγουν το δικό τους κείμενο συνεχούς λόγου, που ενσωματώνει τόσο τα στοιχεία που αποτυπώθηκαν στο αρχείο παρουσίασης, όσο και αυτά που δηλώθηκαν μέσω της προφορικής παρουσίασης. Στο στάδιο αυτό κάθε ομάδα, ανάλογα με τον βαθμό εξοικείωσης των μελών της με τα ψηφιακά μέσα, επιλέγει διαφορετικό «περιβάλλον εργασίας». Μπορεί να περιοριστεί σε επεξεργαστή κειμένου ή να αξιοποιήσει κάποιο περιβάλλον συνεργατικής παραγωγής λόγου (π.χ. Titan Pad).

Επίσης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να τους ενθαρρύνει, εφόσον το κρίνουν και οι ίδιοι σκόπιμο, να αξιοποιήσουν στο κείμενό τους στοιχεία πολυτροπικότητας. Τέτοια μπορούν να είναι κάποια εντελώς στοιχειώδη και απλά μέσα οπτικοποίησης της πληροφορίας, όπως οι δυνατότητες μορφοποίησης και τα γραφικά ενός προγράμματος παρουσίασης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα δήλωσης νοημάτων και οργάνωσης του περιεχομένου. Αν το κρίνουν σκόπιμο, μπορούν να εμπλουτίσουν τα κείμενά τους και με επιπλέον οπτικό υλικό.

2^η δραστηριότητα: Παραγωγή γραπτού κειμένου/ ενσυνείδητη επιλογή και χρήση παθητικής ή ενεργητικής σύνταξης για τη δήλωση νοημάτων

(προτεινόμενη διάρκεια: 4 διδ. ώρες)

1^η φάση: Εκπόνηση ομαδικής εργασίας, συμπαραγωγή κειμένου

Στις ομάδες ανατίθεται να συγγράψουν σύντομο κείμενο στο οποίο θα σχολιάζουν κάποια αληθινή είδηση από την πρόσφατη επικαιρότητα. Την είδηση μπορούν να επιλέξουν οι ίδιοι ή να την ανασύρει ο/η εκπαιδευτικός από τον διαδικτυακό τύπο. Το κείμενο που θα συντάξουν θα αποδίδει και θα σχολιάζει τα γεγονότα της είδησης.

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να συντάξει κείμενο για είδηση που εμπίπτει σε διαφορετικό ειδησεογραφικό θεματικό πεδίο (ενδεικτικά προτείνονται: πολιτική ειδησεογραφία, διεθνής πολιτική, κοινωνικά θέματα, πολιτιστικές δράσεις, αθλητικά).

Τα μέλη κάθε ομάδας συζητούν για να αποφασίσουν τη στάση που θα δηλώσουν απέναντι στα πρόσωπα και τα γεγονότα της είδησης. Επιλέγουν συνειδητά τη χρήση ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης ανάλογα με τη θέση που επιδιώκουν να εκφράσουν.

2^η φάση: Παρουσίαση εργασιών

Οι ομάδες εκφωνούν και προβάλλουν τα κείμενά τους, ενώ εξηγούν τις γλωσσικές επιλογές τους. Επίσης εξηγούν αν και πώς συνδέεται η στάση και το ύφος του κειμένου με τη θεματική του σχολιαστικού άρθρου που συνέταξαν (αθλητισμός, πολιτισμός, πολιτική κλπ.).

Οι συμμαθητές ασκούν κριτική ως προς το αν θεωρούν ότι κάθε ομάδα πέτυχε τους στόχους της και κατάφερε να αποδώσει τις προθέσεις της μέσω των γλωσσικών της επιλογών.

3^η φάση: Βελτίωση κειμένων

Τα μέλη κάθε ομάδας διορθώνουν-βελτιώνουν το κείμενό τους, αντλώντας από την κριτική που της ασκήθηκε και την ανατροφοδότηση που δέχτηκαν.

Εκπαιδευτικός

- Κατευθύνει - διευκολύνει στην αναζήτηση υλικού.

- Συντονίζει τις εργασίες – διευκολύνει τη συνεργασία.
- Συντονίζει την παρουσίαση εργασιών.
- Δίνει ώθηση σε διαδικασίες κριτικής και αυτοκριτικής.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας (1^η δραστηριότητα)

1α

-Επισκεφτείτε τα σώματα κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/index.html , επιλέξτε το υποσύνολο των διδακτικών βιβλίων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου/ της εφημερίδας “Τα Νέα”/ “Μακεδονία”, επιλέξτε τον σύνδεσμο “Σώμα Κειμένων” και περιηγηθείτε στις ενότητες XXX.

-Αφού περιηγηθείτε σε μερικά από τα κείμενα των ενότητων, επιλέξτε τουλάχιστον δύο και το πολύ τέσσερα από αυτά, με κριτήριο ότι εντοπίζετε σε αυτά χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης της παθητικής σύνταξης.

-Μπορείτε να εξηγήσετε την επιλογή των συγγραφέων να χρησιμοποιήσουν παθητική σύνταξη, συνδέοντάς αυτήν την επιλογή με τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για κάθε κείμενο (γνωστικό πεδίο, είδος κειμένου, μέσο δημοσίευσης κλπ.);

1β.

-Επισκεφτείτε το ηλεκτρονικό αρχείο της εφημερίδας X ή Ψ ή Y και επιλέξτε την αναζήτηση άρθρων στο αστυνομικό ρεπορτάζ/ στο τμήμα αθλητικά/διεθνή κλπ.

-Αφού περιηγηθείτε σε μερικά από τα προβαλλόμενα άρθρα, επιλέξτε τουλάχιστον δύο και το πολύ τέσσερα από αυτά, με κριτήριο ότι εντοπίζετε σε αυτά χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης της παθητικής σύνταξης.

-Μπορείτε να εξηγήσετε την επιλογή των αρθρογράφων να χρησιμοποιήσουν παθητική σύνταξη, συνδέοντάς αυτήν την επιλογή με όσα γνωρίζουμε για την ταυτότητα κάθε άρθρου (στήλη εφημερίδας, κοινό στο οποίο απευθύνεται κλπ);

-Ποιες πληροφορίες συγκαλύπτονται ή αναδεικνύονται με τη χρήση της παθητικής σύνταξης έναντι της ενεργητικής; Επιλέξτε ορισμένα συγκεκριμένα παραδείγματα και εξετάστε αν σε αυτά είναι δυνατή η μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική.

1γ

-Περιηγηθείτε σε έναν από τους προτεινόμενους διαδικτυακούς τόπους, όπου περιλαμβάνονται γραπτές αφηγήσεις παραμυθιών. Επιλέξτε και διαβάστε δύο-τρεις από αυτές τις αφηγήσεις. Τι παρατηρείτε; Πόσο συχνή ή σπάνια είναι η χρήση παθητικής σύνταξης στις αφηγήσεις παραμυθιών; Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

-Δοκιμάστε να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική, όπου κάτι τέτοιο είναι δυνατό (στα μεταβατικά ρήματα). Τι συνέπειες θεωρείτε ότι έχει αυτή η αλλαγή στη δυναμική και το ενδιαφέρον της αφήγησης;

2^ο Φύλλο Εργασίας (1^η δραστηριότητα, παραγωγή κειμένου συνεχούς λόγου)

Σε ένα κείμενο συνολικής έκτασης μίας ή δύο παραγράφων εξηγήστε σε ποια συμπεράσματα καταλήξατε στο πλαίσιο της έρευνας που πραγματοποιήσατε σε συγκεκριμένα είδη κειμένων. Το κείμενο που θα συντάξετε θα αποτελεί δείγμα επιχειρηματολογίας και θα πρέπει να συμπεριλάβετε σε αυτό:

- Την άποψή σας για τη γενικότερη λειτουργία της παθητικής σύνταξης στον (γραπτό) λόγο.
- Το πώς ερμηνεύετε την επιλογή της παθητικής σύνταξης στα συγκεκριμένα παραδείγματα κειμένων που εξετάσατε και στα συγκεκριμένα είδη κειμένων.
- Αναφέρετε παραδείγματα-αποσπάσματα, για να τεκμηριώσετε τις κρίσεις σας όπου το κρίνετε απαραίτητο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση της εργασίας κάθε ομάδας θα γίνει με κριτήρια:

- α) Τη σαφήνεια και την πειστικότητα των προφορικών παρουσιάσεων.
- β) Τον χειρισμό του γραπτού λόγου στην τεκμηρίωση των θέσεών τους.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η κριτική επισκόπηση της διδακτικής πρότασης αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Θεωρητικό πλαίσιο	Γ' εκδοχή
Θεωρία μάθησης	Κοινωνικός εποικοδομητισμός: η διδακτική εφαρμογή στηρίζεται στην ομαδική εργασία, την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της ομάδας, την αλληλεπίδραση της ομάδας με το υλικό που επεξεργάζεται.
Γλώσσα	Η γλώσσα ως μέσο παραγωγής νοημάτων σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια.
Διδακτική Γλώσσας	Στοιχεία επικοινωνιακής διδασκαλίας (το περιεχόμενο του λόγου και ο επικοινωνιακός στόχος καθορίζουν τη δομή του) σε συνδυασμό με στοιχεία κειμενοκεντρικής διδασκαλίας (αφετηρία αποτελεί ένα συγκεκριμένο κειμενικό είδος ή ένα θεματικό πεδίο παραγωγής λόγου).
Ρόλος μαθητή	Ενεργός: παίρνει πρωτοβουλίες στην αναζήτηση και την επιλογή γλωσσικού υλικού, διατυπώνει κρίσεις μεταγλωσσικού περιεχομένου. Συνεργατικός: εργασία σε ομάδες, συνεργατική παραγωγή γραπτού λόγου, συνεργασία ομάδας σε διαδικασίες κριτικής και λογικού συμπερασμού.
Ρόλος εκπ/κού	Συντονίζει, καθοδηγεί, λύνει απορίες, δίνει ερεθίσματα για περαιτέρω «υποψία» και προβληματισμό.
Ρόλος Η/Υ	Περιβάλλον έρευνας και επιλογής υλικού προς επεξεργασία. Περιβάλλον συνεργατικής παραγωγής γραπτού λόγου.

Σχολικός χρόνος/ χώρος	Μικρή παρέκκλιση από τον προβλεπόμενο από το ισχύον πρόγραμμα σπουδών σχολικό χρόνο. Απαιτείται η διάθεση του εργαστηρίου πληροφορικής για 4 διδακτικές ώρες.
------------------------	--

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ζόμπολου, Κ. 1996. Τα αποθετικά ρήματα της Νέας Ελληνικής: Σχηματισμός παθητικής φωνής ή/και διάθεσης, θεματικοί ρόλοι και γνωστική σημασιολογική ανάλυση. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 16ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης*, 160-171. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.

Ζόμπολου Κ. 1997. ‘Αναζητώντας το δράστη...’ Αποθετικά έναντι μεσο-παθητικής. Μια άλλη προσέγγιση των ρηματικών φωνών της Νέας Ελληνικής. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 17ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης*, 229-242. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.

Κοιλιάρη, Α. 1993. Η παθητική φωνή η οποία δηλώνει την εξέλιξη ενός γεγονότος στη γερμανική γλώσσα και τα ισοδύναμά της στα νέα ελληνικά. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 14ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης*, 414-432. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.

Κοιλιάρη, Α. 1995. Η παθητική φωνή η οποία δηλώνει την κατάσταση ως αποτέλεσμα μιας διαδικασίας (Zustandspassiv) στη γερμανική γλώσσα και τα ισοδύναμά της στα Νέα Ελληνικά. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 15ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης*, 316-327. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας και αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών*

στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02. 2^η έκδοση.
Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

<http://www.greeklanguage.gr/node/817>.

Λαβίδας, Ν. & Δ. Παπαγγελή. 2007. Αποθετικότητα μη παρεμφατικότητα και χρόνος στην ελληνική. *Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας* (Ιωάννινα, 30 Αυγούστου - 2 Σεπτεμβρίου 2007), 926-940.

http://www.linguist-uoi.gr/cd_web/.